

Utbildning i luftfartsskydd för Kända leverantörer

Allmän säkerhetsutbildning

Utbildning för personal hos en känd leverantör som har tillgång till förnödenheter som ska lastas ombord eller levereras till flygplats

5 kap. 20 § Transportstyrelsens föreskrifter (TSFS 2020:80) om luftfartsskydd och förordning (EU) 2015/1998 bilagan punkt 11.2.7

Arbetspecifik utbildning

Utbildning för personal som genomför andra säkerhetsåtgärder än säkerhetskontroll av förnödenheter för användning ombord och förnödenheter till flygplats

5 kap. 12 § Transportstyrelsens föreskrifter (TSFS 2020:80) om luftfartsskydd och förordning (EU) 2015/1998 bilagan punkt 11.2.3.10

Version 6, 2020-12-15

Välkommen till utbildning i luftfartsskydd för dig som arbetar hos eller på uppdrag av en Känd leverantör.

Innan du börjar utbildningen...

...är det några begrepp som du behöver ha koll på:

Luftfartsskydd	Olika åtgärder som syftar till att förhindra kriminella och olagliga handlingar riktade mot den civila luftfarten
Förnödenheter	Föremål som ska användas inom ett kontrollerat område på en flygplats eller tas ombord på ett flygplan.
Känd leverantör	- Ett företag som uppfyller säkerhetsregler för att inte behöva genomgå säkerhetskontroll vid leverans till flygplats, flygbolag eller en säkerhetsgodkänd leverantör. - Förnödenheter från en känd leverantör får <u>inte</u> lastas <u>direkt</u> ombord på ett luftfartyg.

Vidare i denna utbildning skriver vi ibland **varor** eller **leveranser**, och då avses förnödenheter som en Känd leverantör ska leverera till flygplats, säkerhetsgodkänd leverantör eller flygbolag.

Innan du börjar utbildningen är det några begrepp som du behöver ha koll på.

Luftfartsskydd: det är ju vad hela utbildningen handlar om, och det är alltså olika åtgärder som syftar till att förhindra kriminella och olagliga handlingar riktade mot den civila luftfarten. Vi kommer in mer på begreppet Luftfartsskydd alldeles strax...

Förnödenheter är:

- Alla föremål som är avsedda
 - för försäljning eller användning inom ett kontrollerat område på en flygplats eller
 - att tas ombord på ett flygplan för att användas, konsumeras eller köpas av passagerare eller besättning under flygning.
- Förnödenheter ska anses vara förnödenheter för användning ombord eller till flygplatsen från det ögonblick då de kan identifieras som sådana.

Känd leverantör

- Ett företag, med en godkänd validering, som uppfyller säkerhetsregler för att inte behöva genomgå säkerhetskontroll vid leverans till flygplats, flygbolag eller en säkerhetsgodkänd leverantör. En säkerhetsgodkänd leverantör ska inte förväxlas med en *Känd leverantör*. En *säkerhetsgodkänd leverantör* är oftast ett så kallat cateringföretag, som levererar mat/dryck direkt ombord på flygplanet.
- Förnödenheter från en känd leverantör får inte lastas direkt ombord på ett flygplan.

Vidare i denna utbildning skriver vi ibland **varor** eller **leveranser**, och då avses identifierbara förnödenheter som levereras till flygplats, säkerhetsgodkänd leverantör eller flygbolag.

Agenda

- Inträffade händelser och hotbilden mot luftfarten
- Lagstiftning
- Luftfartsskyddets grunder, mål och organisation
- Förbjudna föremål
- Kunskap om krav på säkerhetsåtgärder
- Krav på transport
- Rapportering och agerande vid incidenter

Följande delar vill vi att du ska ha kunskap om och förståelse för när du genomgått utbildningen:

- Inträffade händelser och hotbilden mot luftfarten
- Lagstiftning inom luftfartsskydd
- Luftfartsskyddets grunder, mål och organisation
- Förbjudna föremål – alltså de föremål vi INTE vill ha ombord på ett flygplan!
- Kunskap om krav på säkerhetsåtgärder
- Krav på transport
- Rapportering och agerande vid incidenter

Inträffade händelser

11 september 2001, USA

- Världens mest uppmärksammade terroristdåd
- Fyra kapade flygplan
- Ca 3000 människor miste livet och över 6000 skadades

11 september 2001, USA

Världens mest uppmärksammade terroristdåd.

Fyra kapade flygplan

- Två flög in i varsitt torn av World Trade Center i New York.
- Ett kraschade in i Pentagon, Virginia.
- Det fjärde störtade utanför tätbebyggt område i Pennsylvania efter att kaparna övermannats av passagerarna.

Bakom dådet stod islamistiska terroristorganisationen al-Qaida.

Ca 3000 människor miste livet och över 6000 skadades.

Efter 11 september 2001 blev det en stor förändring av regler kring luftfartsskyddet. Bl.a. upprättades listan med de förbjudna föremål som inte får medtas in i kabinen. Krav på säkerhetskontroll av personal infördes och det blev en större samordning internationellt rörande luftfartsskydd eller aviation security som det ofta benämns.

Inträffade händelser

"Skobombaren", 2001, American Airlines

- Dolt sprängladdning i skosulan
- Lyckades inte antända bomben
- Övermannades av besättningen

 **TRANSPORT
STYRELSEN**

"Skobombaren", 2001, American Airlines

Richard Reid, brittisk medborgare, en småbrottsling som hade radikaliserats och börjat sympatisera med Al Qaida.

Reid flög från Paris till Miami.

Besättningen trodde först att han försökte tjuvröka och tillrättavisade honom. Sedan upptäckte de att han försökte tända eld på något i anslutning till hans fot.

Reid övermannades och greps av polis vid ankomst till Miami.

Reid hade dolt en sprängladdning i skosulan och försökte tända den, med hjälp av en krutstubin, utan att lyckas.

Efter det här dådet infördes röntgen av skor och i säkerhetskontrollerna på flygplatserna dök det upp skometalldetektorer.

Inträffade händelser

"Kalsongbombaren", 2009, North West Airlines

- Sprängämne insytt i kalsongerna
- Byxorna började brinna, men sprängämnet misslyckades antändas

 **TRANSPORT
STYRELSEN**

"Kalsongbombaren", 2009, North West Airlines

Umar Farouk Abdulmutallab, en nigeriansk man som försökte spränga planet på väg från Amsterdam till Detroit.

Sprängämnet var insytt i hans kalsonger.

Hans byxor började brinna, men han misslyckades med att antända sprängämnet.

Inträffade händelser

The printer contained an electrical circuit connected to a mobile phone SIM card.

The printer cartridge contained PETN explosive.

Fraktbomber från Jemen till USA, 2010

- Sprängdeg i tonern
- Elektronik för att detonera via telefon

7

TRANSPORT
STYRELSEN

Fraktbomber från Jemen till USA, 2010

Av någon anledning misstänktes att det inte stod rätt till med två kartonger innehållande varsin laserskrivare.

Ett plan stoppades i Dubai och ett plan togs ner i England.

Skrivarna togs isär och man hittade sprängdeg i tonern och elektroniken var omgjord så man kunde detonera via telefon.

Efter denna händelse blev det åtstramningar inom fraktområdet.

Inträffade händelser

Daallo Airline, 2016, Somalia

- Bomb inbyggd i laptop
- En person sögs ut ur planet

Metrojet, 2015, Ryssland

- Bomb i läskburk
- 224 döda

 **TRANSPORT
STYRELSEN**

Daallo Airline, 2016, Somalia

En bomb inbyggd i en bärbar dator.

En person sögs ut i hålet som slets upp i flygplanskroppen.

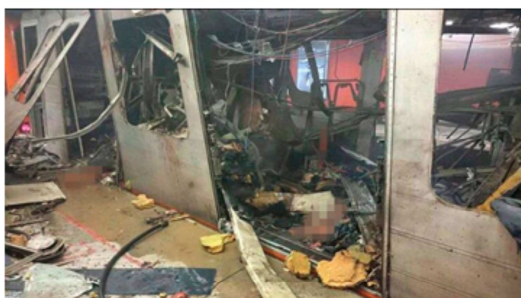
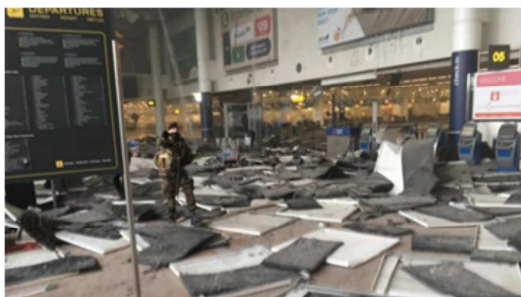
Via övervakningskameror konstaterades att en person ur personalen tagit med sig datorn genom säkerhetskontrollen.

Metrojet, 2015, Ryssland

En bomb togs ombord via en läskburk. Explosionen orsakade att planet störtade och alla 224 ombord omkom.

Man har en misstanke om att den explosiva anordningen togs ombord via en cateringvagn.

Inträffade händelser

Bryssel 2016

- Bombattentat i incheckningshallen på flygplatsen Zaventem.
- 11 personer dog
- Bombattentat vid tunnelbanestationen Maelbeek.
- 20 personer dog

Bryssel 2016

Då det blivit svårare och svårare att ta sig in på en flygplats utförs en del terrordåd i publika miljöer med mycket folk utanför flygplatser.

Bombattentatet i Bryssel 2016 på flygplatsen Zaventem tog 11 personers liv. Övervakningsbilder visar tre män som rullar sina väskor fyllda med sprängämnen i incheckningshallen strax före explosionerna.

Nästan samtidigt utfördes ett bombdåd vid tunnelbanestationen i Maelbeek. Bomben dödade 20 personer.

Flera personer greps för dåden och samtliga har kopplingar till IS, som har tagit på sig skulden för attentaten.

Hotbilden

- Det finns en hotbild
- Motståndaren utnyttjar svagheter i systemet
- Systemet testas
- Metoderna utvecklas
- Allt som behövs finns tillgängligt
 - pengar
 - motiv
 - stöd
 - personer
 - kunskap
 - material

 **TRANSPORT
STYRELSEN**

Under 1960-1980-talet var det relativt vanligt med attentat riktade mot luftfarten. Kapningar genomfördes ofta i politiska syften, för att föra fram åsikter eller utöva påtryckningar mot länder. Kaparna använde ofta medförda vapen och sprängladdningar in i kabinen.

För att skydda luftfarten byggdes dagens säkerhetskontroller upp, med främsta syfte att förhindra att vapen medfördes in i kabinen.

Förändring har gått mot mjuka mål med många civila offer, dvs. publika miljöer där det är svårt att skydda sig mot skjutningar och sprängningar. Attackerna har flyttat från länder i konfliktområden till Västeuropa.

Vi skulle kunna ha en lång utläggning om terroristhotet och dess bakomliggande orsaker, men vi nöjer oss här med att konstatera att det finns en hotbild

- Och motståndaren utnyttjar svagheter i systemet
- Systemet testas och metoderna utvecklas
- Och vi vet att allt som behövs finns tillgängligt
 - pengar
 - motiv
 - stöd
 - personer
 - kunskap och
 - material

Hotbilden

De bestämmer

- ✓ Mål
- ✓ När
- ✓ Metod
- ✓ Undviker aktivt säkerhetsåtgärder
- ✓ Tillämpar egna regler

Vi bestämmer

- ✓ Vad som ska skyddas
- ✓ Säkerhetsnivåer
- ✓ Säkerhetsåtgärder
- ✓ Hur givna regler tillämpas

Vad kan vi göra åt hotbilden då?

Ja, eftersom de som vill göra en olaglig handling bestämmer

- ✓ Mål
- ✓ När
- ✓ Metod
- ✓ Undviker aktivt säkerhetsåtgärder
- ✓ Tillämpar egna regler

Så kan vi åtminstone bestämma

- ✓ Vad som ska skyddas
- ✓ Säkerhetsnivåer
- ✓ Säkerhetsåtgärder
- ✓ Hur givna regler följs och tillämpas

Vad är luftfartsskydd?

Förhindra olagliga
handlingar

Skydda passagerare

Civil luftfart

Vad är då luftfartsskydd eller aviation security som det också benämns?

- Olika åtgärder som syftar till att förhindra kriminella och olagliga handlingar riktade mot den civila luftfarten.
- Målet är att skydda passagerare, besättningar, markpersonal, allmänheten och egendom från olagliga handlingar.
- Med olagliga handlingar avses till exempel brottsliga angrepp såsom bombattentat, sabotage, kapningar och gisslantagningar.

Vad styr lagar och regler inom luftfartsskydd?

Svensk myndighet

13

Transportstyrelsen är den myndighet i Sverige som ger ut regler för luftfartsskydd, ger tillstånd till exempelvis flygplatser och flygbolag samt genomför tillsyn för att kontrollera att kraven följs.

Det finns ett omfattande samarbete internationellt för att skapa en trygg och säker civil luftfart i hela världen. I Europa är det EU som styr vilka regler vi ska ha i unionen, och de svenska reglerna grundar sig på EU:s regelverk.

Luftfartsskyddets uppbyggnad

Inte starkare än den svagaste länken...

 TRANSPORT
STYRELSEN

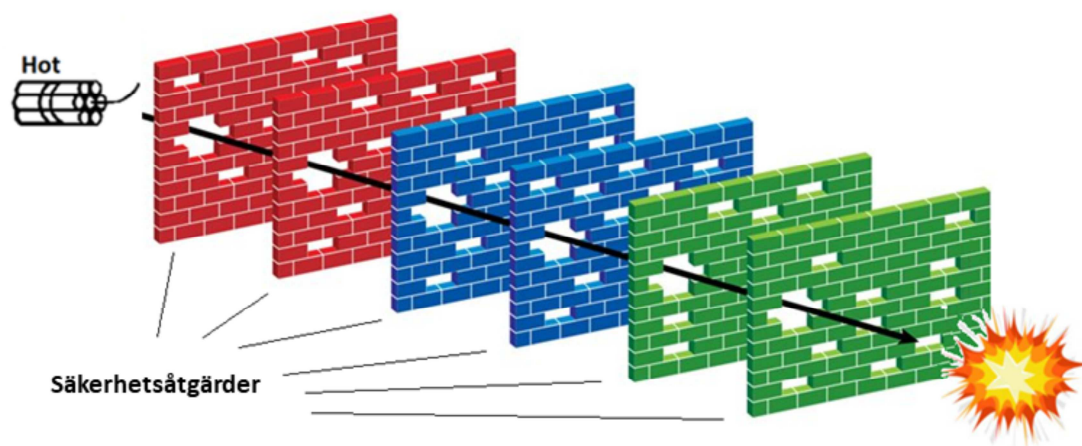
Luftfartsskyddets uppbyggnad

En enskild säkerhetsåtgärd eller regel kan upplevas ha begränsad påverkan på luftfartsskyddet, men då är det viktigt att tänka på att Din insats är avgörande för att skyddet mot olagliga handlingar ska vara effektivt!

Föreställ dig att skyddet är en kedja där varje länk är en säkerhetsåtgärd, och att just DU ansvarar för åtgärden i en av dessa länkar och om åtgärden inte blir utförd på rätt sätt bryts länken sönder.

Då är det lättare att förstå hur viktig varje del/länk är, eftersom skyddet inte är bättre än dess svagaste länk.

Luftfartsskyddets uppbyggnad

**TRANSPORT
STYRELSEN**

Ett annat sätt att visa vikten av Ditt bidrag till luftfartsskyddet, är att se ditt agerande som en barriär. I det här exemplet visas barriärerna som tegelväggar. Hålen i väggarna symboliserar brister i säkerhetsåtgärderna. Ju fler hål, ju större sannolikhet att hotet kan realiseras...

Brister kan uppstå på olika sätt

- Av försummelse, alltså att man helt enkelt struntar i att följa rutiner.
- Men det kan också bero på okunskap eller att man inte har fått rätt förutsättningar.

Kom alltså ihåg att Ditt bidrag är viktigt!

Förbjudna föremål

Skjutvapen och andra anordningar som kan avlossa projektiler	
Anordningar för att förlama	
Explosiva och brandfarliga ämnen och anordningar	
Alla andra föremål som kan vålla allvarlig skada och som inte vanligen används inne på en flygplats eller ombord	

De föremål som är förbjudna att ta in på en flygplats och ombord på ett flygplan är

Skjutvapen och andra anordningar som kan avlossa projektiler

T.ex. pistoler, pilbågar, armborst, slangbågar m.m. men också leksaksskjutvapen och imitationer av handeldvapen som kan misstas för verkliga vapen,

Anordningar för att förlama eller paralysera

T.ex. elpistoler, pepparsprej, elchockvapen (så kallade taser guns)

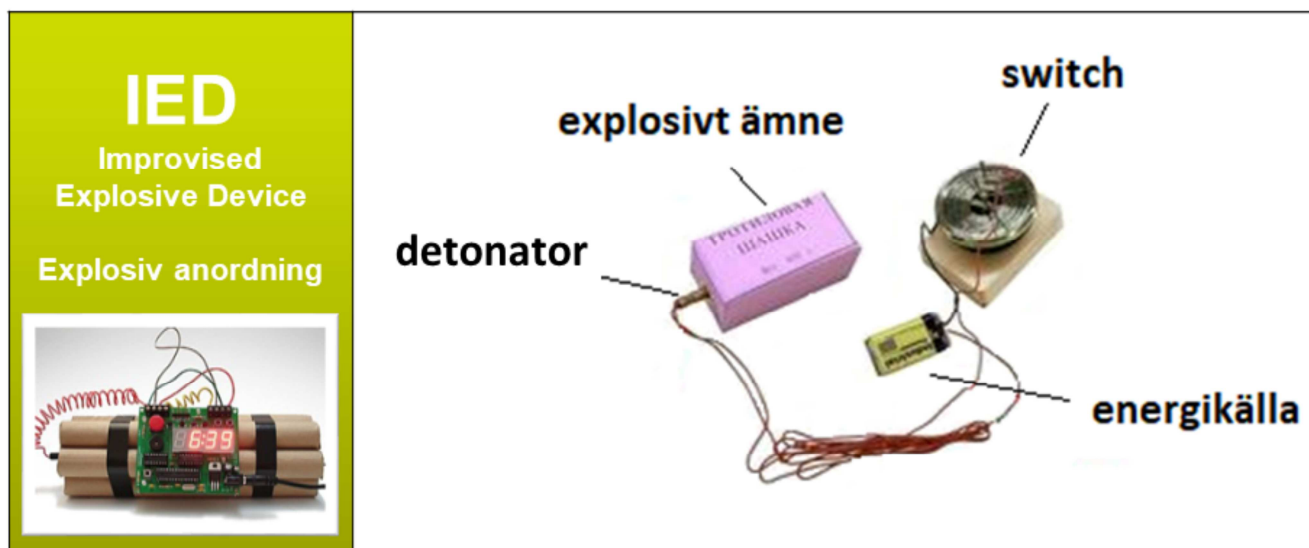
Explosiva och brandfarliga ämnen och anordningar

T.e.x. granater, ammunition, tändhattar, fyrverkeripjäser, men också imitationer av sprängämnen eller spränganordningar

Alla andra föremål som kan vålla allvarlig skada och som inte vanligen används inne på en flygplats eller ombord på ett flygplan

T.ex. kampsportsutrustning, svärd och sablar.

Känner du igen en IED?

TRANSPORT
STYRELSEN

Känner du igen en IED?

Vi vill att du efter denna utbildning ska känna till och känna igen delarna i en explosiv anordning.

IED står för Improved Explosive Device, alltså en explosiv anordning, eller enklare sagt en hemmagjord bomb....

Här redogörs för den vanligaste typen av IED.

En sådan anordning består av något slags explosivt ämne, vilket kan vara sprängdeg eller någon vätska. Sedan måste det finnas något som genererar en gnista för att antända det explosiva ämnet, det kallas ofta detonator eller tändhatt.

För att detonatorn ska kunna avge en gnista behövs det en energikälla, vilken kan bestå av ett batteri eller en mobiltelefon. Slutligen behövs en switch eller ett relä som kan trigga igång energikällan och därmed få bomben att explodera. Detta kan vara en elektrisk utrustning i form av en klocka, mobiltelefon eller bara ett enkelt relä som slår till med hjälp av en tryckknapp.

Delarna kan enkelt sättas ihop, vilket gör att Du behöver vara uppmärksam och reagera även om det bara skulle vara en del i en IED som du påträffar.

Förbjudna föremål

Kreativiteten är stor.....

 **TRANSPORT
STYRELSEN**

Som vi tidigare gick igenom i de inträffade terrordåden så har historien visat att kreativiteten är stor... Och tyvärr har vi nog inte sett den sista påhittiga lösningen...

Hur ska Du reagera om ett förbjudet föremål upptäcks?

Ta reda på vilka rutiner som gäller för din arbetsplats!

Grundtanken:

- Rör det inte!
- Spärra av om det bedöms nödvändigt (explosivt?!)
- Rapportera omedelbart!

Hur ska Du reagera om ett förbjudet föremål upptäcks?

Alla företag har sina egna rutiner. Ta reda på vilka rutiner som gäller för din arbetsplats!

Grundtanken bör alltid vara:

- Rör det inte!
- Spärra av om det bedöms nödvändigt. Framförallt om det misstänks vara något explosivt.
- Rapportera omedelbart till din arbetsledare!

När ska varorna skyddas?

När ska varorna skyddas?

Varorna ska skyddas från det ögonblick det kan fastställas eller identifieras att en viss vara ska säljas, användas eller konsumeras på en flygplats eller ombord på ett flygplan.

Exempel på när varan är identifierbar:

- ✓ synliga markeringar som visar vart varorna ska levereras, t.ex. märkning på en förpackning, palletikett eller lagerhylla
- ✓ dokumentation som visar vart varorna ska levereras, t.ex. en order eller en plocklista.
- ✓ varor som uteslutande används inne på en flygplats eller ombord på ett flygplan

Säkerhetsåtgärder

- Lämna aldrig dörrar/portar uppställda.
- Låna aldrig ut ditt passerkort.
- Konfrontera personer du inte känner igen och/eller som uppträder misstänksamt.
- Var uppmärksam på eventuell åverkan på varor/förpackningar!

Syftet med säkerhetsåtgärderna är att förhindra att någon gömmer ett förbjudet föremål i varuleveransen.

För att förhindra att obehöriga personer kommer åt varorna så ska tillträdet till lokalen vara begränsat.

- Lämna aldrig dörrar/portar uppställda.
- Låna aldrig ut ditt passerkort.
- Konfrontera personer du inte känner igen och/eller som uppträder misstänksamt.

Var alltid vaksam! Kolla efter tecken på åverkan eller manipulation när du hanterar varorna. Om du misstänker att en vara har blivit manipulerad – ställ undan den och rapportera omedelbart till din arbetsledare.

Skydd under transport

Lastutrymmen eller behållare ska vara

- låsta eller
- förseglade eller
- skyddas genom att en person med rätt utbildning övervakar varorna

Uppmärksamma

- brutna förseglingar
- avlägsnad säkerhetstejp
- trasiga behållare/förpackningar

 TRANSPORT
STYRELSEN

Skydd under transport

Det är krav på att lastutrymmen eller behållare ska vara låsta eller förseglade med exempelvis numrerade plomberingar eller säkerhetstejp

eller

skyddas genom att en person med rätt utbildning övervakar varorna, fast inte via övervakningskameror.

Var uppmärksam på

- brutna förseglingar
- avlägsnad säkerhetstejp

eller

- trasiga behållare/förpackningar

Kontroll av förnödenheter

- Kontroll av varje vara
- Exempel på kontroller
 - Att förpackningen inte är skadad
 - Att förpackningen inte är manipulerad
 - Att vikten inte är avvikande
 - Att färg och form inte avviker från det normala

 TRANSPORT
STYRELSEN

Kontroll av förnödenheter

I vissa situationer tillkommer det krav på att man måste kontrollera varorna lite mer ingående för att i rimlig grad veta att de inte innehåller förbjudna föremål. Kravet är då att VARJE vara måste kontrolleras. Detta kan i ibland ske naturligt i en tillverkningsprocess när en vara produceras eller plockas ihop.

Kontroll om en vara innehåller förbjudna föremål kan exempelvis göras genom att

- checka av att förpackningen inte är skadad
- kolla att ingen har manipulerat varan, alltså mixtrat med förpackningen t.ex försökt att förpacka om den.
- man kan uppskatta att vikten inte är avvikande
- och
- kolla att färg och form ser normal ut.

Efter att en vara är kontrollerad ska den förstås skyddas på de sätt vi tidigare gått igenom.

Rapportera – för allas säkerhet!

Det är viktigt att rapportera avvikelser och brister t.ex.

- misstanke om att en vara är manipulerad
- obehöriga personer i era lokaler
- hål i staketet som omger er anläggning

Det är din skyldighet att säga till en kollega som inte följer säkerhetsrutinerna.

*Hellre rapportera
en gång för mycket
än en gång för lite!*

Rapportera – för allas säkerhet!

Slutligen vill vi understryka att det är viktigt att vi alla rapporterar om vi upptäcker något avvikande eller en bristande säkerhetsåtgärd. Du kommer väl ihåg kedjan och att skyddet inte blir starkare än svagaste länken?

Har Du koll på vilka rapporteringsrutiner som gäller för ditt företag?

Det är viktigt att rapportera avvikelser och brister t.ex.

- misstanke om att en vara är manipulerad
- obehöriga personer i era lokaler
- hål i staketet som omger er anläggning

Det är också din skyldighet att säga till en kollega som inte följer säkerhetsrutinerna.

Varför behöver du denna kunskap?

- ✓ Förståelse
- ✓ Motivation

Dina val i ditt arbete gör skillnad!

Varför behöver du denna kunskap?

Vi hoppas nu att du fått en förståelse för varför de säkerhetsåtgärder som du stöter på i ditt arbete är viktiga.

Du har blivit påmind om att hotet ständigt lurar runt hörnet och förhoppningsvis är det tillräckligt för att skapa motivation hos dig till att bidra med det Du kan för vi alla ska känna oss trygga när vi flyger.

Dina val i ditt arbete gör skillnad!